

ת"ב שחל בשבת

א. בשו"ע סי' תקנ"ד סי' כ' שאם חל ת"ב בשבת אינו נוהג בשבת אפי' דברים שבצינעא, וברמ"א כי שנוהג דברים שבצינעא.

והנה שאר תעניות היינו י"ז תמוז ועשרה בטבת ותענית גדליה אסורים רק באכילה ושתי' ביום, ובמ"ב סי' תקנ"י סי' כ' ובעל נפש יחמיר בכולן כמו בתשעה באב כו', ובשע"צ סי' ט' כי "דחאידנא מצוי גזרות מן העובדי גילולים וא"כ חל בעצם החיוב על כל ג' צומות כמו על תשעה באב לפי דברי הרמב"ן, ולי"ע אם חל י"ז בתמוז שחל בשבת בזמן גזירה אם אסור ג"כ בדברים שבצינעא, וכן לבעל נפש בזה"ז אם מותר דברים שבצינעא כשחל בשבת.

(ולענין צום גדליה בשבת יש לתלות עוד במחלוקת שהביא בבאור"ל סי' תקמ"ט אם כל צום גדליה עיקר זמנו בג' תשרי, או שעיקר זמנו בר"ה ורק שהוא נדחה, ונפ"מ אם בכל צום גדליה יש קולות של תענית נדחית כמבואר בס' תרנ"י גבי ת"ב נדחה שבעל ברית מותר לאכול, ואם נימא שכל צום גדליה עיקר זמנו בר"ה הרי כשחל ג' תשרי בשבת לא חשיב עיקר זמנו שהרי יום זה עצמו הוא זמן נדחה, אלא שד' הטי"ז שצום גדליה בעלמא לא חשיב נדחה אלא עיקר זמנו בג' תשרי, אלא שעדיין יש לדון יש לדון שיהא דברים שבצינעא בר"ה בשעת הגזירה וכן לבעל נפש).

והנה במנ"ח סוף מצוה ר"ג כ' שרחיצה וסיכה ונעילת הסנדל ותשמי' אסורים בת"ב מב' סיבות, חדא מדין אבילות כמו שאכל אסור בהם, וכמו כן אסורים מדין עינוי כמו יו"כ שאין בו אבילות ורק מצות עינוי יש בו, וכ' שפ"מ דמשום אבילות הרי מותר לרחוץ פניו ידיו ורגליו בצונן, ואילו בת"ב אי' בפסחים דף נ"ד שאסור לאדם שיושיט אצבעו במים בת"ב כדרך שאסור להושיט אצבעו ביו"כ, וכ"ה גם בחי' הגרז"ס הל' תעניות. ולפ"ז כי במנ"ח דמש"כ רמ"א שדברים שבצינעא נוהג בשבת היינו רק מדין אבילות, אבל משום עינוי לא נאסר כלל בשבת בדברים שבצינעא, שהרי לא מצוה שאסור בשבת ת"ב להכניס אצבעו במים, והיינו דמה שאסור להכניס אצבעו למים הוא מדין עינוי ורק מה שנהוג מדין אבילות הוא שנוהג בשבת בצינעא, וע' בט"ז סי' ט' שבת"ב שחל בשבת אסור לרחוץ ידיו בחמין והיינו רק בחמין אסור בשבת שזה אסור מדין אבילות אבל בצונן שאינו אסור לאכל אינו אסור בשבת, וע' תו' מו"ק ט"ז ב' ד"ה לא, ועמ"ש"כ במו"ק סי' ט'.

והנה לכא' נ' דמה שבשעת הגזירה יש להחמיר בשאר צומות כמו בת"ב, הוא מדין עינוי אבל לא מדין אבילות, וא"כ הואיל וכל מה שנוהג בצינעא בשבת הוא מדין אבילות אי"כ ל"ש כן בשאר צומות שאינו אלא מדין עינוי ולא מדין אבילות.

ב. האחרונים דנו לענין קטן שהגדיל ב' באב אם מתענה, וכן יש לדון לענין י"ז בתמוז נדחה והגדיל ב"ה תמוז.

ונפ"מ להמבואר בשו"ע סי' תקס"ו סי' שמי שאינו מתענה אינו עולה לתורה, ומבואר שם במ"ב שה"ה גם בתעניות הקבועות שמי שאינו מתענה לא יעלה, (ולא כחתי"ס תשו' קנ"ז שבט"ב יכול לעלות), ומסתבר דמי שאינו חייב להתענות ומתענה ג"כ לא יעלה לתורה, וא"כ יש לדון אם קטן שהגדיל ב' באב או ב"ה בתמוז יכול לעלות לתורה.

ולכא' הנידון אם נקבע התענית ל' באב או שעיקר זמנו נשאר לט' באב ורק שיש תשלומין ב' באב. וי"ל נפ"מ אם עבר והתענה בשבת או היה לו תענית חלום בשבת, אם צריך לחזור ולהתענות ב' באב.

ובשו"ע סי' תקנ"ט כ' שת"ב נדחה מותר לבעל ברית לאכול בו, ומבואר דקיל מת"ב שאינו נדחה, וי"ל דאף אם נקבע מעיקרו ליום י' באב מ"מ כיון שאינו בזמן קל יותר.

ולכא' המחלוקת אם נוהג דברים שבצינעא בשבת תלי"בה"ל אם נקבע מעיקרא ליום א' וא"כ מותר בדברים שבצינעא, או שנשאר בזמן ורק נדחה וע"כ נוהג דברים שבצינעא.

והנה בשו"ת הרשב"א ח"א סי' תק"כ נשאל אודות דברים שבצינעא בת"ב נדחה אם דמי לאבילות שנוהג דברים שבצינעא, וכ' הרשב"א נראה לי שאין נוהג בו שום אבילות, דהא אמרי' מעלה על שולחנו כסודות שלמה בשעתו דאבילות ישנה שאני. וכ"ש דלגמרי עקרה מתשיעי ואוקמוה אעשירי ומעיקרא היה ראוי לקבוע בעשירי כדאיתא התם.

וכוונתו להנמי' בתענית כ"ט א' ותשיעי סמוך לחשיכה הציתו בו את האור, והיה דולק והולך כל היום כולו כו', והיינו דאמר רבי יוחנן: אלמלי הייתי באותו הדור לא קבעתיו אלא בעשירי, מפני שרובו של היכל בו נשרף. ורובן אתחלתא דפורענותא עדיפא, וכיון שיש סברא לקבוע בעשירי ורק שקבעו בתשיעי משום אתחלתא, אבל כשחל בשבת הדר דינא לקבוע בעשירי, ונמצא שכ' הרשב"א

עץ החיים

פרט ועוללות מתורת רבנו
צבי אליהו הלוי שמינברג
שליט"א

ב' סברות שלא יהיה דברים שבצינעא בשבת, חדא שאבילות ישנה שאין בה דברים שבצינעא, ולפ"ז באמת עיקר הזמן הוא תשיעי ואעפ"כ אין נוהג דברים שבצינעא, וטעם ב' משום שראוי לקבוע בעשירי, ולפי טעם זה י"ל שאינו תשלומין, ויש שדנו שלפי טעם זה קטן שהגדיל בעשירי יתחייב משום שאינו תשלומין, אך ברשב"א הרי מבואר ס' זו רק לענין ת"ב ולא לענין י"ז בתמוז, וא"כ לענין י"ז בתמוז י"ל שהוא באמת תשלומין וא"כ יהא נפ"מ לענין קטן שהגדיל שב"ז תמוז הרי תשלומין ויהא פטור ולענין ת"ב הרי לטעם ב' שברשב"א הרי עיקר הקביעות ל' באב.

(וא"כ מש"כ לעיל לדון לענין דברים שבצינעא ב"ה בתמוז שחל בשבת לענין בעל נפש הוא גם לד' הסוברים שבת"ב בשבת אין נוהג דברים שבצינעא, די"ל דרך בת"ב אין נוהג משום שעיקר זמנו ב' באב אבל י"ז בתמוזו שעיקר זמנו בו ביום ינהג לכו"ע דברים שבצינעא, אלא שכ' לעיל דל"ש דברים שבצינעא ב"ה בתמוז שאין בו אבילות אלא עינוי).

אבל ק' שבמגילה ה' א' תנן שת"ב שחל בשבת מאחרין ולא מקדימין וא"י ע"ז בגמ' תשעה באב אקדומי פורענות לא מקדמי, והיינו שדנו בגמ' מ"ט אין מקדימין והרי להרשב"א יש טעם אחר שעיקר הפורענות היתה ב' באב, ומוכח בגמ' דליתא לטעם זה וע"ש בטו"ח שהק' למה לא אמרו בגמ' טעם זה שעיקר זמנו ב' ע"ש מה שתי', וע' בירושלמי מגילה פ"ה ה"ד הביאו על משנה זו את ד' ר' יוחנן שעיקר זמנו בעשירי, וזה כס' הרשב"א אלא שמי"ה הרי בגמ' לא אמרו טעם זה, ואולי רצו בגמ' לומר טעם דשייך גם ב"ז תמוז.

וע' באו"ש פ"ה מהל' תענית שהאריך בזה, ובסו"ד כ' שהרי בע"ז נ"ב אי' באו פריצים וחיללה וא"כ אף שעיקר השריפה היתה ב' באב, אבל כיון שהתחילו לשרוף בט' באב הרי נפקעה הקדושה והיו כבית של חול, אלא דר' יוחנן ס"ל שקדושת הבית היא גם בחורבנו וכדאי' בזבחים ק"ז מקריבים אע"פ שאין בית.

ויש להעיר שבפורים שחל בשבת אף שאין קורים את המגילה בשבת מ"מ מזכירים אותו בתפלה בעל הניסים, ולמה בת"ב שחל בשבת אין מזכירים אותו בשבת ומה משמע לכא' שעיקר היום של ת"ב נדחה ליום א', ואולי משום שאין עושים דברי אבילות בשבת לכן אין מזכירים זאת בתפלה.

גם יש להעיר שבפורים שחל בשבת קוראים בשבת קריאה והפטרה של פורים ולמה בת"ב שחל בשבת אין קורים בשבת קריאה של ת"ב, ומה ג"כ מוכח שנקבע לעשירי באב, אא"כ נימא משום פרהסיא, ומיהו מד' הפוסקים שמי שאינו מתענה אינו עולה לתורה נ' שקה"ת שייכא לתענית והואיל ואין מתענים בשבת ע"כ אין קריאה של תענית בשבת.

הנה ע' בשו"ע סי' תקנ"א סי' א' חל ת"ב ביום ראשון או בשבת ונדחה לאחר השבת מותר בשתי השבתות בין קודם התענית בין לאחריו ויש מי שאומר שנהגו לאסור כל שבוע שלפניו חוץ מיום חמישי ויום ששי, ולכא' לדעה א' לא חשיב שבוע שחל בו ולדעה ב' חשיב שבוע שחל בו.

והנה אם מעיקרא נקבע ל' באב לכא' לא חשיב שבוע שחל בו ואם נקבע לשבת ורק נדחה יש מקום לומר דחשיב שבוע שחל בו, ומ"מ אפשר דכיון שאין כל הנהגות ת"ב בשבת לא חשיב שבוע שחל בו.

חידות ליומי דפגרא

- א. לת"ב: היכ"ת שהלוי עולה להפטרה בת"ב בתפלת שחרית.
- ב. היכן מצוין במשנה שמשח רבינו נקרא "משח הצדיק".
- ג. היכן מצוין ברמב"ם שיעקב אבינו נקרא "יעקב הצדיק".
- ד. היכן מצוין אדם שדרש לפני שישים ריבוא בני אדם.
- ה. היכן מצוין מקור לאכילת שיירי סעודת מצוה (מהירושלמי).
- ו. הדין הוא שהקונה כלים מנכרי צריך הוא להטבילם, והיכן מצוין אדם שלא קנה כלים, ומכל מקום צריך להטביל את כליו שיש לו מאז ומקדם, כדין כלים הנקחים מגוי.
- ז. מעשה באחד שרצה לעשות ציורי חיות בחדר סמוך לבית מדרשו, ודנו האם הדבר ראוי, האם יש הוכחה האם הדבר ראוי, (הוכחה מהגמרא).
- ח. היכן הוזכר משחק שח בש"ס.
- ט. היכן מצוין אופן שיש מצוה מדאורייתא לחתוך צפרניים, (לחד תנא).
- י. האם שייך לאדם השער שעל ראשו, (ראיה ממסכת נדרים).
- יא. מצוין ג' מקרים של אדם שגילה בתער והאפשרות היחידה להינצל מאיסור הוא ע"י שיגלה עוד שער אחת.
- יב. א' ממוצות התורה ש"לא היה ולא עתיד להיות' חוץ מבסו"מ ועיר הנדחת, לחד מ"ד.
- יג. איהו דבר אין להרחי' בו חוץ מהקדש וע"ז.
- יד. יום בשנה שיכול לצאת שלמנהג החסידים א"א תחנן ויש בו קצת שמחה ואוכלים מין מאכל מיוחד, ולמנהג שאר העולם הוא יום שאומרים סליחות ויש מתענים בו, ויש הסוברים שיש סרך איסור באכילת אותו המאכל.
- טו. ב' היתרים יש לאכול פרי מתולע ודאי. [ח"ו לא למעשה]
- טז. ד' היתרים לבשל בשר בחלב.
- יז. היכ"ד דבר שהתבשל, אם בכלי ראשון מותר לאכלו ואילו בכלי שני אסור.
- יח. היכ"ת דבר שמטמא בהסתכלות בלבד. [שמעתי בשם שה"ת הגר"ד לנדן]

התשובות מעבר לדף

ונפ"מ ל' נובי" קמא או"ח סי' כ"ח שבעל ברית מותר בתספורת אבל בשבוע שחל בו אסור מדינת דגמי אין בעל ברית יכול לגלח, והשתא יש לדון אם מותר כשחל ת"ב בשבת, אך אפשר שגם לדעה ב' אינו מדינת אלא ממנהגא וכן משמע הלשון שם וצ"ע.

בעיקר דין קטן שהגדיל ב'י באב, יש לדון עוד שהרי בשו"ע סי' תקנ"ט סי"ט כ' שבעל ברית דוחה תענית ת"ב שנדחה, משום שבעל ברית חשיב אצלו יו"ט, ובמ"ב מבואר שה"ה פדיון הבן דוחה ת"ב שנדחה, ומותרים לאכול בו מחצות, ויש לדון אם גם קטן שהגדיל חשיב אצלו יום זה כיו"ט וא"כ יש לדון שידחה את ת"ב נדחה וי"ל.

הבדלה לחולה בת"ב

כ' בטור סימן תקטו כתב בה"ג אע"ג דקיי"ל מתפלל אדם של מוצ"ש בשבת ואומר הבדלה על הכוס אם חל ט"ב באחד בשבת לא יבדיל מבעוד יום דאי אבדיל קבלה לתשעה באב ואסור לו לשתות אלא יברך במ"ש על האש ואינו מבדיל עד אחר התענית ואז מבדיל על הכוס ואינו מברך על האש והרמב"ן כתב שאין לו להבדיל על הכוס וא"א הרא"ש ז"ל הסכים לדברי הלכות גדולות וכ"כ רב נטרונאי ע"כ.

והנה יש לדון דאף ש' שלא יבדיל מבעוד יום משום שע"כ נאסר בשתי', כ"ז במי שמתענה, אבל בחולה שצריך בלא"ה לשתות בת"ב א"כ י"ל שעדיף שיבדיל מבעוד יום, והיינו שהרי מבעוד יום עדיין אינו ת"ב ממש, אלא כשמבדיל ה' כותספת, וא"כ י"ל שעדיף לשתות בזמן תוספת מבזמן ת"ב עצמו.

והנה ביו"כ הרי היום עצמו הוא בכרת ותוספת אין בה אלא עשה ופשוט שזמן תוספת קל יותר מעצמו של יום, אך בת"ב שכולו רק איסור א"כ לכא' ה' אפשר שאין חילוק בחומר האיסור.

והנה בקהלות יעקב ליומא סי' כ"ב וע"ש דאילו יבדיל שוב א"י להתפלל נעילה, אלא שק' ע"ז מהא דאי' ביומא דף פ"ח דלמ"ז זמן נעילה בערב אם נטמא אחר המנחה לא יטבול מפני שיכול לטבול בלילה ולהתפלל אח"כ ואי' מה שאפשר להתפלל נעילה הוא בזמן תוספת הרי אינו יכול לטבול, וע"כ צ"ל בדאמת הרי מעיקר הדין טבילה מותרת ביו"כ משום שאינה רחיצה של תענוג ורק שהחמירו שלא לטבול שלא לצורך ביו"כ ולזה עדיף שיטבול בזמן תוספת ממה שיטבול ביו"כ עצמו ע"ש בקה"י.

ולכא' יש להעיר דבשלמא לענין אכילה מצינו חילוק בין יו"כ עצמו לזמן תוספת, דביו"כ יש לאו וכרת ואילו בזמן תוספת אין אלא איסור וכדאי' בסוכה כ"ח ע"ב, אבל לענין רחיצה ביו"כ שאינה אלא איסור מאי נפ"מ בין יו"כ עצמו לזמן תוספת, וי"ל דאף ששניהם איסור מ"מ איסור בזמן התוספת קיל טפי, ומצינו כע"ז בתוס' שבת צ"א ע"ב ד"ה כגון דחצי שיעור של תרומה טמאה קיל משיעור שלם ואף שגם בשיעור שלם אין בו אלא איסור עשה מ"מ איסור של חצי שיעור של איסור עשה קיל משיעור שלם של איסור עשה, וע' בחי' רע"א חולין דף ק"כ.

אלא שאין זה הכרח ד"ל עממ"ש הגרע"א על שו"ע סי' רנ"ג בד' המג"א סי' ק"י "ואולי כיון דתוסי' שבת אין לו שיעור אלא דברכו מקבל שבת מקום דהך חוספה הוא רק דרבנן וע' לבוש סי' רס"ג דהקדמת חוספה הוי מדיון נדר ע"ש ומדברי המרדכי שהובא במג"א סי' רס"ו סי"א משמע דהקדמת חוספה הוי דאורייתא, וע"ש במג"א, וע' גם בתלמוד ר' יונה ברכות כ"ז ע"ב בשם ר' יעקב דאורלינש "שאע"פ שתוספת שבת די בכ"ש אפ"ה אם הוא מוסיף הרבה יותר בכלל תוספת הוי וחייב עליו אע"פ שאפ"ל שאינו אלא מדרבנן אפ"ה אסור לעשות בו שום דבר כמו תוספת כל שהוא", ולפ"ז ניחא דתפלת נעילה אפשר להתפלל גם בזמן שמוסיף מדעתו ותוספת זו אינה מה"ת וע"כ קיל מיו"כ ויטבול אז.

והנה אם איסור תוספת של ת"ב קל יותר, א"כ עדיף שישתה בזמן תוספת ולא ישתה בת"ב עצמו, ועדיין יש לדון שהרי בשו"ע סי' תקנ"ד סי"ו כ' חיה כל שלשים יום, וכן חולה שהוא צריך לאכול, אין צריך אומד אלא מאכילין אותו מיד, דבמקום חולי לא גזר רבנן ע"כ, והואיל וכן מה נפ"מ מתי ישתה.

והנה בשו"ת חת"ס או"ח סימן קנז כ' דאף שמבואר בסי' תקס"ו שמי שאינו מתענה אינו עולה לתורה אבל בת"ב י"ל דיכול לעלות, וכ' "חדא וכי החולה אינו מחוייב בדבר התענית ואינו מתענה בו, והלא לא הותר לו אלא כדי צרכו וחיותו ואם די לו בשתיה לא יאכל, ואם די לו באכילה פעם אחת לא יאכל ב' פעמים, ולא יותר ממה שצריך, וגם שארי ענינים אם אינו צריך לנעול ולרחוץ ולסוך אסור לו לעשות א' מאלה, נמצא שהוא מן המתענים ומהמחוייבים בדבר".

ולכא' ק' ע"ז מדי' השו"ע הנ"ל, וצ"ל בד' החת"ס דאף שא"צ אומד אבל כל שבדאי אין צריך לאכילה זו אסור, ובאמת שיש להעיר דל"ש אומד כמו ביו"כ דשם פטור במקום פקו"נ וא"כ האומד הוא אם בא לסכנה אבל כאן הרי חולה שאין בו סכנה ג"כ פטור וא"כ ל"ש כלל אומד לענין סכנה, אלא כפי הנראה כל שיש לו צורך מותר ובה א"צ אומד, אבל כל שודאי אין לו שום צורך ס"ל לחת"ס שאסור, וא"כ אם עומד סמוך לתחילת הצום ויש לו אפשרות לאכול קודם הצום או אחר שיכנס הצום ואין שום נפ"מ לענין בריאותו בזה או אם עומד בסוף הצום ואין שום נפ"מ אם יאכל עתה או אחר הצום הרי שלפי החת"ס צריך שיאכל שלא בשעת הצום.

וא"כ לכא' ה"נ שאם יש לו אפשרות לשתות בשעת הצום או בשעת תוספת של הצום שעדיף לשתות בשעת תוספת הצום מבשעת הצום עצמו, וא"כ לפי החת"ס לכא' עדיף שחולה יבדיל מבעוד יום ואף שע"כ נאסר לשתות אבל כיון שבלא"ה שותה בתענית א"כ עדיף שישתה עתה ממה שישתה בתענית עצמה.

אלא שיש לדון דממ"נ שאם שתי' זו אינה נצרכת לו כלל לבריאותו, הרי שמשום שתית כוס הבדלה אין להתיי, ואמנם אם שתית כוס הבדלה נצרכת לו לבריאותו מותר, אבל כשהוא בכניסת הצום ל"ש לומר כן שהרי יכול לשתות קודם קבלת תענית וי"ל.

ויש לדון עוד להמבואר בתענית ל' ע"ב אי' כל האוכל האוכל בשר ושותה יין בטי' באב באב עליו הכתוב אומר ותהי עונות על עצמותם, אלא שרש"י פי' על סעודה מפסקת, ובשו"ע סי' תקנ"ד סי"ד כ' להדיא דקאי על סעודה מפסקת, וידוע שדנו אם ד"ז קאי גם על ט"ב, ובחי' הגרז"ס הלוי הל' תענית שאיסור לאכול בשר ויין בסעודה מפסקת הוא שאז יש הנהגת אנינות ובת"ב יש הנהגת אבילות, וע"פ זה הובא בשם הגרז"ס שכל האיסור רק בסעודה מפסקת שכן און אסור בבשר ויין אבל אבל אין נאסר בבשר ויין, וע' בסי' פניני רבינו הגרז"ס (עמ' תקיח עד עמ' תקכח) שהאריך בזה, ואם קאי גם על ת"ב הרי שעדיף לעשות הבדלה בזמן תוספת מבזמן ת"ב עצמו, ומיהו לענין זה אפשר לעשות הבדלה על יין מגיתו.

- א. כ' במג"א סי' תקס"ו סק"ח שאף שמי שאינו מתענה אינו עולה לתורה בתענית אבל אם חל התענית ביום ב' וה' שבלא"ה קוראים בתורה יכול לעלות לתורה, ולפ"ז בתי"ב שחל ביום ה' שבלא"ה קוראים בתורה יכול לעלות לתורה אבל לכא' אינו יכול להפטיר מכיוון שאין הפטרה ביום ה', וא"כ יש לנהוג כמב' בשע"ת סי' תקס"ו שכאשר אין השלישי יודע להפטיר יפטיר הכהן או הלוי שעלה מקודם.
- ב. במשנה בנדרים (פרק ג' משנה י"א, דף ל"א ע"ב), דתנן "רבי יהושע בן קרחה אומר גדולה מילה שלא נתלה לו למשה הצדיק עליה מלא שעה".
- ג. הרמב"ם כתב על יעקב אבינו "יעקב הצדיק", בסוף הלכות שכירות (פ"ג ה"ז) ש' "שהרי יעקב הצדיק אמר כי בכל כחי עבדתי את אביי".
- ד. בשי' אבי דוד מצאנו שדרש לפני שישים ריבוא בני אדם, כדאיתא בברכות (נ"ח ע"א), על הפסוק "והאיש בימי שאול, זקן בא באנשים" (שמואל א' י"ז), "אמר רבא ואיתימא רב אבהו ר' אבהו רבא ואיתימא ר' אבהו, זה ישי אבי דוד שיצא באוכלוסא, ונכנס באוכלוסא, ודרש באוכלוסא, וכו', תנא אין אוכלוסא פחותה ממששים רבוא".
- ה. המקור למצוות אכילת שיריים מסעודת מצוה, הוא מהירושלמי בסנהדרין (פרק ח' ה"ב, דף כ"ו ב'), דאיתא שרבי יוחנן היה אוכל שירי עשור עיבור החודש, דאמר' "רבי יוחנן הוה עיליל לכנישתא בצפרא, ומלקט פירורין ואכיל, ואמר יתא חלקי אם מאן דקדש ירחא".
- ו. באדם שמתגיר מצינו שצריך להטביל את כל כליו, שהרי כליו היו קודם כליו של עכו"ם, על וממילא אע"פ שלא קנה כלים, מ"מ צריך להטביל את כל כליו, שהיו לו מאז ומשולם, דין כלים הנקחים מגוי, [וענין עוד בשו"ת שבת הלוי (ח"ד יו"ד סימן צ"ב ב', וח"ו סימן רמ"ה ב'), שדן בזה, וכתב למעשה שצריך הגר להטבילם ובברכה].
- ז. יש הוכחה שראוי לעשות ציורי חיות בחדר הסמוך לבית מדרש, ממסכת בבא בתרא (דף נ"ד ע"א), דאיתא "אמר רב הצר צורה בנכסי הגר קנה, דרב לא קני לנאנת דבי רב, אלא בצורתא", וענין שם ברשבי"ם (ד"ה הצר), דהיינו צורת חיה או עוף.
- ח. משחק שח מצאנו בשי"ס, במסכת כתובות (דף ס"א ע"ב), דתנא איתא שם (דף נ"ט ע"ב), במתני', דתנן "רבי אליעזר אומר אפילו הכניסה לו מאה שפחות כופה לעשות בצמר, שהבטלה מבאיא לדי' זימא, רשב"ג אומר אף המדיר את אשתו מלעשות מלאכה, יוציא ויתן כתובה, שהבטלה מבאיא לדי' שיעמום", ובגמ' (בדף ס"א ע"ב), מקשי על רשב"ג, היינו תנא קמא, ומפרקי' "אימא בינייהו דמיטללא בגוריתא קיטנייתא ונדרשירי", ופרשי' "משחקת בכלבים דקיס ושחוק שקורין אישקקיישי", (והואו להלכה בב"ח יו"ד ר"ל ז'), ובהמתרגם כתב על רש"י "שאישקקיישי זהו שאכשפעל, [וענין עוד בשי"ס מהדורות עוז וחדר, דכתבו (בלעזי רש"י), "אישקקיישי. פירוש אשקקי, (כזרי מאמר חמישי פ"כ), לוח ושלושים ראשים, (מהם ט"ו) לבנים וט"ו שחורים, ותנועתיהם על הלוח]", ומבואר "דמיטללא בגוריתא קיטנייתא ונדרשירי", הוא משחק השח.
- ט. בדיני יפת תואר, מצאנו שיש מצוה מדאורייתא לחתוך צפרניים, דאיתא במס' יבמות (דף מ"ח ע"א), דאמר' "תנו רבנן וגלחתי את ראשי ומועטת את צפרניה (בבב"א כ"א ע"ב), מה אליעזר אומר תוקן, וכו', אמר רבי אליעזר נאמרה עשיה בראש, ונאמרה עשיה בצפרניה, רב הלך העברה, אף כאן העברה", וא"כ לרבי אליעזר יש מצוה מדאורייתא לקח את ציפורניה של יפת תואר.
- י. מוכח ששייך לאדם השערות שעל ראשו, מהא דאיתא במתני' במסכת נדרים (דף ס"ה ע"ב), לגבי החיוב לשלם כתובה, "מעשה באחד שדר מאשתו הנאה והיתה כתובתה דריגון מאות דנירסין, ובא לפני רבי עקיבא, וחייבו ליתן לה כתובתה, אמר לו, רבי, ח' מאות דנירסין הניח אבא, נטל אחי' ד' מאות ואני' ד' מאות, לא היה שותלם היא מאתיים ואני מאתיים, א"ל רבי עקיבא אפילו אתה מוכר שער ראשך, אתה נותן לה כתובתה".
- יא. שלשה מגלחין ותגלחתן מצוה, הנזיר והמצורע והחלים, וכולן שגלחו שלא בתער או ששיירו שתי שערות לא עשו כלום. [נגעים פ"ד מ"ד]
- יב. בשבועה דרכים בודקין את הזב עד שלא נוקט לזיבה במאכל במשתה וכו', ר"ע אומר אפי' אכל כל מאכל בין דין בין יפה ושתה כל משקה, אמרו לו אין כאן זבין מעתה, אמר להם אין אחריות זבים עליכם. [זבים פ"ב מ"ב]
- יג. י"א דהמריח בפת חם יש לו לברך שנתן ריח טוב בפת, וי"א דאין לברך עליו, לכך אין להרחיב בו. [רמ"א או"ח סו"ס רט"ז]
- יד. פסח שני שחל בבה"ב. החזו"א ראה באכילת מצה בפסח שני מעין יב' תוסיף.
- טו. יסוד האיסור לאכול פרי מתולע הוא מפני דחישי' שהתולעת פירשה מתוך הפרי וחזרה אליו, דאילו ידעי' שלא פירשה מותר באכילה, ואם היא שלימה הרי שבריה לא בטילה בשישים. א. הטור בסי' ק' מבאי י"א שבריה בטלה באלף.
- ב. בשו"ע סי' ק' כ' דיש ד' תנאים שבריה לא יתבטל וא' מהם הוא שיהיה אסור דווקא מתחילת ברייתו, וכ' שם בפת"ש בשם הפלתי דלפ"ז הרי התולעת כשנולדה היתה מותרת ומה שאח"כ פירשה ונאסרה הרי אין עליה דין בריה ובטלה בשישים, ועיי"ש בחזו"ד שנחלק עליו. ונפק"מ בין הטעמים לגבי תות שדה שהמומחים אומרים שיש עליהם מעין חרקים קטנים שנפלים עליהם, וא"כ הם אסורים מתחילתם וחשיבי בריה, דלהפלי' יהיה אסור, אמנם ל"י"א שהביא הטור מותר.
- טז. א. בשר עוף מותר לכתחילה לבשלו בחלב.
- ב. הרעק"א [שו"ת יו"ד ר"ז] נוקט בפשוט שמותר לבשל בשר אם יש נדו שישים חלב [ומה שבעלמא אין מנכטין איסור לכתחילה, בב"ח שאני שדרך בשול אסרה תורה].
- ג. דעת הפמ"ג כ'כ"ז שאמנם בשר מבושל וחלב מבושל שבישלים שוב יחד עובר איסור, אבל המתבטל יחד פעם אחת באיסור ובשלים בשנית אינו עובר. הו"ד בצאצא הלוי חנוכה סי' ו'.
- ד. בסי' דובב מיישרים ח"א סי' ל' דקדק מדי' הכס"מ הל' טו"מ פ"א ה"ב שבישול בב"ח נאסר רק חובט שמבשל ע"מ לאכול, אבל ע"מ להשליך מותר. הו"ד בצבא הלוי חולין סי' קצ"ג. [ומעתה מה שחיו איהא אינשי בשנים עברו שהיו גזירות בא"י והיו מפנינים ומבעירים פחי אשפה בשר יחד בהם בשר וחלב וע"י חמץ ותבשיל יחד, להמתכא לא עברו איסור].
- ז. הפמ"ג בפתיחה להל' מליחה כ' דלמ"ז דם שבשלו מותר, אם יש ספק אם נפל דם בעין לתבשיל, הרי שאם הוא כ"ר הרי"ז ספק דרבנן ומותר אולם אם נפל לכ"ש הרי"ז סד"א ואסור.
- יח. השומר על אפר פרה אדומה.